

12. 2010 Michalovce

Pavel Procházka

1. Biblia a peniaze

V cirkvi sa o peniazoch hovorí v súvislosti s potrebami spoločenstva, keďže sú médium výmeny. Peniaze slúžia všetkým účelom, na ktoré sa ich rozhodneme použiť, považujeme ich za to, čo je nespochybniteľne „naše“ a máme plné právo si s často neľahko zarobenými prostriedkami naložiť tak, ako chceme. Tento názor som počul aj od kresťanov. Iní to síce nehovoria, ale v zmysle takého zmysľania konajú. Dnes iba málo kresťanov sa naozaj zaujíma o to, čo o peniazoch hovorí Biblia a ešte menej podľa biblických pravidiel uplatňujú svoj osobný finančný manažment. Predpokladám, že tu niekde sa ukazuje potreba o veci hovoriť, keďže sa ako ECM hlásime k pravidlu, že *Písmo sväté je pravidlom našej viery aj života*.

1.1 V Starom zákone

Biblia nám dáva určité indície o obchodovaní. V najstaršej dobe sa používala výmena. Lat. výraz pre peniaze *penucia* je toho dokladom, keďže slovo je odvodené z *pecus* = ovca. I hč *k'sítá* sa prekladá aj ako ovca aj ako peniaz. Kus dobytky býval základom výmenného obchodu. Neskôr to bolo najmä striebro a zlato s rôznom tvare (prúty – Joz 7,21, prstence, tehličky). Sila výmenných médií (peniazi) sa v priebehu času menila: Napr.: Za 1 šekel striebra sa mohla podľa 2Kr 7,16 kúpiť 1 sea (12,5 l.) jemnej múky alebo 2 sey (25 l.) jačmeňa. ALE: V Lv 27,16 1 chómer jačmena je hodný 50 šekelov striebra (chómer 370 l ? = 1 šekel je 7,4 l.). Iný príklad: Lv 5,15, iný: podľa Gn 23,16n Abraham kúpil pole s jaskyňou na pochovanie manželky Sára za 400 strieborných šekelov, atď.

Prvé **razené mince** sa objavili v 8. st. pred Kr. v Lydii (Malá Ázia), Darius 1 dal raziť zlaté a strieborné mince pre Perziu v 6. st. pred Kr. (podľa Herodota). Židia sa stretli s razenými peniazmi najskôr pri styku s cudzincami a okupačnými vojskami, neskôr – snád' v čase Šimona Makabejského (139 ante) si začali raziť vlastné mince a volali ich „Izraelský šekel“. Na jednej strane bola vyobrazená nádoba – kalich a nápis Izraelský šekel, na rube potom zakvitnutá Áronova palica a nápis „Svätý Jeruzalem“.

1.2 V Novom zákone

sme už v novšej dobe a aj rozvoj peňazí pokročil. Rimania zaviedli v Palestíne platenie *denárom*. Bola to strieborná minca, ktorá mala hodnotu dennej mzdy poľnohospodárskeho robotníka. Podľa Mk 6,37 za 200 denárov bolo možné nakúpiť chlieb pre 5000 ľudí, čo by znamenalo, že za denár pre 25 ľudí.

V obehu boli aj iné peniaze, ako napr. *drachmy* (L 15,8) – peniaz váhy 6 g striebra. V Mt 17,27 je zmienený *peniaz* v ústach ryby, v skutočnosti ide o strieborný *statér*, mincu hodnoty 4 drachiem (24 g striebra). Pokiaľ však *statér* bol *zlatý*, mal hodnotu 20 drachiem (120 g. striebra).

Iný peniaz v NZ je *hrivna* (podľa L 19,13). V skutočnosti v gr. je slovo *mna* (mína!), ktorá mala hodnotu 100 drachiem.

V Mt 18,24 je reč o *talentoch*. Gr. *talanton* mal hodnotu vyše 12000 denárov (36 kg striebra).

Ešte aj iné platidlá nájde pozorný študent v NZ, ale o to v našej prednáške nejde, chceme hovoriť o iných veciach v súvislosti s peniazmi. Toto iba tak pre zaujímavosť a možná motiváciu na ďalšie štúdium Biblie.

2. Biblia , Ježiš a veriaci v pomere k peniazom

V SZ i NZ sú viaceré výroky smerom k peniazom a bohatstvu. Predovšetkým, ten kto má, by nemal požičiavať na úžeru. Ž 15,5, lebo ako hovorí kazateľ 5,9: „Kto miluje striebro, striebra sa nenasýti, a kto miluje hojnosť, nikdy nemá dost. A to je márnosť.“ prostriedky pre život sa môžu zneužívať, ako ten istý autor napísal v 10,19: „Chlieb sa pripravuje na potešenie, víno rozveselí život a **peniaze umožnia všetko**.“ Proroci jasne varujú pred nebezpečenstvom, že peniaze pokrivia charakter ľudí, takže sa z nich môžu stať nie len že nespravodliví, ale dokonca aj bezohľadní a krutí ľudia. Amos, sociálny prorok, vraví: „... za peniaze predávajú spravodlivého a chudobného za pár sandálov.“ (2,6) a inde (8,6) kritizuje boháčov, že gniavia bedárov a nivočia chudobných. „...za peniaze kúpovali núdzných a bedárov za pár sandálov“ (kupovanie hlasov pri voľbách!)

Avšak *spása sa za peniaze kúpiť nedá*, vraví prorok Izaiáš „...nie za peniaze budete vykúpení“ (52,3b) a o spáse vraví takto: „Pod'ťe všetci smädní k vode! Aj vy, čo ste bez peňazí, pod'ťe. Kupujte a jedzte, pod'ťe a kupujte, kupujte zadarmo bez platenia víno aj mlieko.“ (55,1)

Spásu možno získať v **Ježišovi** Kristovi. A čo znamená *spása* pokiaľ ide o peniaze? Darca spásy dobre vedel, že peniaze, hmotný majetok a určitá životnú úroveň nie sú pôvodcami zla. To materiálne, ktoré je potrebné, aby sme mohli mať „život, a to v hojnej miere“, môžeme a máme mať.

Lenže ten život, o ktorom hovorí Dobrý pastier v evanjeliu podľa Jána, je život, ktorý sa nevyznačuje láskou k peniazom. **Peniaze miloval Judáš** (Mt 26,15: „Čo mi dáte, ak vám ho zradím“, pýtal sa veľkňazov). Vedel sa dobre pretvarovať, ako ev. Ján ukazuje (12,4 nn) „Prečo nepredali túto masť za tristo denárov a nedali ich chudobným“ – pýtal sa na účet Marty, ktorá použila libru drahej nardovej myrhy na pomazanie Ježišových nôh. Ale Ján hneď vysvetľuje, že Judáš „to nepovedal preto, že mu šlo o chudobných, ale preto, že bol zlodej, a pretože mal pokladničku a brával z toho, čo do nej vkladali.“

Peniaze spôsobili aj zlyhanie prvých Ananiáša a Zafiry (Sk 5,1-10) a 2Tm 3,2-4 pripomína, že „v posledných dňoch nastanú ťažké časy. Ľudia budú sebeckí, budú milovať peniaze, budú chvastaví, namyslení, rúhačiviac milujúci rozkoše ako Boha“

Ježišovo zásadné stanovisko k peniazom môžeme čítať v Mt 6,24nn. – až do konca kapitoly. Nemôžeme slúžiť svojej hrabivosti - milovaniu peňazí a zároveň Bohu. To by sme dopadli ako Judáš, ktorý sa spoliehal na peniaze, ale keď ich mal, nakoniec nemal prečo žiť. Oveľa lepšie je „hľadať najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť“ a budeme mať pre čo žiť.

Biblia je nám v tomto zmysle sprievodcom v hojnom živote. Peniaze sme potom schopní spravovať s naozajstným *kresťanským finančným manažmentom*. Je to o vzťahu k nim. A tomuto vzťahu nás učia slová Písma vo viac ako 2300 veršoch, priamo alebo nepriamo. Kniha Prísloví je v tom, ako narábať múdro s peniazmi, „biblickým leaderom“.

Z tejto knihy si zoberme zásadu (3,9-10): „Ucti si Hospodina zo svojho majetku a z prvotín každej úrody; potom sa tvoje sýpky naplnia obilím a tvojimi lismi bude pretekať mušt.“ Inými slovami, ak si veriaci, - čo je prvá podmienka - dávaj Hospodinovi to, čo mu v oblasti materiálnej patrí a budeš mať onen **Ježišom sľúbený hojný život**. Budeš mať dosť, aby si bol schopný a ochotný hľadať „najprv Božie kráľovstvo a jeho spravodlivosť“, a Pán opäť doplní, čo bude chýbať. Je to taký kruh: keď dáš, síce ti ubudne, ale Pán doplní. Sú o tom mnohé svedectvá ľudí, ktorí žili v ťažkých životných podmienkach. Skúšali Boha „ukrátiť“ nedávaním desiatkov, ale nakoniec ukrátili iba seba.

Z Ježišovho vyučovania o peniazoch možno vznikla aj ľudová múdrosť: „Peniaze sú dobrým služobníkom, ale zlým pánom.“ Hospodin vie, že človek je schopný nechať si peniazmi vládnuť, ale zároveň dal ľuďom silu odolať takému nebezpečenstvu. Kniha Prísloví vraví (23,4): „Za bohatstvom sa nežeň, prestaň z vlastného uváženia.“ Inými slovami, máme od Stvoriteľa dostatočnú výbavu na to, aby sme sa vedeli vo vzťahu k peniazom a majetku správať rozumne a nezhatali si nerozumnosťou vo finančnom manažmente cestu k Bohu. (porovnaj ap. Pavla 1Tm 6,7-9)

3. Ako má veriaci získavať peniaze

Mali by sme svoj život **žiť čestne** a na život si aj **čestným spôsobom zarábať** prostriedky, peniaze. Bol som za svoj život svedkom toho, ako sa veriaci snažili očistiť peniaze, ktoré nadobudli nepoctivým spôsobom tým, že priniesli dar na prácu cirkvi. Avšak kresťanstvo nezná islamský *zakat*. Almužnou si kresťan nemôže zabezpečiť vypranie špinavých peňazí.

To, akou pracou si človek má zarábať, ktorá je čestná a ktorá nečestná, vhodná alebo nevhodná, pozná veriaci, ktorý je vedený Duchom. Cirkev mu nemusí zakazovať jednu prácu a inú odporúčať. Stačí, ak hľadá najprv Božie kráľovstvo – toto hľadanie nemôže kresťanovi zahatať „výhodná práca“, v mene ktorej potom „nemá čas“ na cirkev, zbor, blížneho a napokon ani na Boha.

Kresťan má v práci vynikať príkladom zodpovednosti. Lajdáctvo je v rozpore s morálkou, ktorá je založená na Bohu, ktorý je všadeprítomný. Naopak, zodpovedná práca má požehnanie. Pr 22,29

4. Ako má veriaci peniaze podľa Písma míňať

Blahoslavené je míňať v prospech celku, teda ak mám, mal by som aj dávať. Sk 20,35

Skúsenosťou veriacich je, že Pán im žehná i vtedy, keď hojne dávajú. Pr 11,24-25

I núdzny človek, ten ktorý prijíma našu pomoc, je pritom hodný úcty! Pr 14,21

Časť peňazí máme dávať Bohu prostredníctvom svojho zboru. Už od najstarších dôb boh ustanovil desiatky, z ktorých žili služobníci a bola zabezpečovaná prevádzka bohoslužobných priestor. Gn 14,18-20 Desiatok mal byť prísne dodržiavaný, prorok Malachiáš hovorí veľmi prísne Božie slovo: Mal 3,8-10!

5. Aký charakter má osobný finančný manažment podľa Písma

Keď peniaze získaš, máš ich *príslušne manažovať*, rozdeľovať, narábať s nimi. Opäť Kniha Prísloví má dobrú radu: Pr 27,23-24.

To znamená, že by sme nemali vyzerat' tak, ako že máme „*diery vo vreckách*“ – tak rýchlo odchádzajú ako prichádzajú...

Niektorí ľudia zasa podliehajú reklamným kampaniam a *požičiavajú si priveľa*. I tu má Kniha Prísloví múdre ponaučenie: Pr 22,7

Finančná sebadisciplína. Podľa Pr 27,20 „oči človeka sa nikdy nenasýtia“. Lenže človek na to vždy nemá. Osobitne nebezpečná je žiadostivosť lenivého človeka, lebo aj jeho oči stále niečo chcú. Len čo sa jedna túžba očí naplní, už je tu druhá. Žiadostivosť nakoniec „usmrť lenivca“ (Pr 21,25). Oproti tomu „spravodlivý“ – mieni sa tam „pracovitý“ rozdáva a nešetří (v. 26).

Finančný úspech ide ruka v ruke s ovládaním sebeckých túžob. Pr 21,17.20

Pravé zabezpečenie podľa Písma nie je v tučných bankových kontách, ale v posilovaní dobrého charakteru a dobrej reputácie. Pr 11,28

6. Finančný manažment Johna Wesleyho

John Wesley kázal sa nebál o peniazoch hovoriť, kázať a písať.

Pochádzal z chudobných pomerov. Jeho otec Samuel Wesley slúžil vo farnosti, ktorá ho biedne platila. Mal veľkú rodinu (9 detí prežilo do dospelosti), bolo treba platiť za životné potreby rodiny, ale plat často nepostačoval, preto sa dostával do dlhov a strávil určitý čas vo väznici pre dlžníkov. Keď sa rozhodol študovať teológiu a dať sa ordinovať, určite nemal veľa ilúzií o skvelej finančnej budúcnosti.

Avšak tým, že sa Wesley dostal pomerne skoro ako vynikajúci študent k pozícii „Fellow of Lincoln College“ – stal sa zamestnancom slávnej univerzity a dostával slušný plat. To mu bolo aj pokušením, a podľa svojich vlastných slov, peniaze míňal aj na hranie kariet, tabak a brandy... Už vtedy, dávno pred obrátením, mal citlivé srdce pre potreby chudobných. Raz, keď akurát zaplatil obrazy na výzdobu stien svojej izby si všimol, že za toho chladného dňa upratovačka jeho izby na Oxforde bola málo oblečená, iba tenkým ľanovým plášťom. Siahol do vrecka a chcel jej dať na kabát. Avšak zistil, že mu ostalo málo. Vtedy sa zamyslel nad tým, ako míňa svoje peniaze a začal sa spytovať pred Pánom: „Povie Majster: *Dobre, služobník dobrý a verný?* Ty si si skrášil svoje steny peniazmi, ktoré mohli ochrániť toto úbohé stvorenie pred chladom...

Už okolo r. 1731 sa Wesley rozhodol, že obmedzí svoje osobné výdavky tak, aby mohol dávať viac peňazí chudobným. Jeden rok si poznamenal, že jeho ročný príjem bol 30 libier, z čoho 28 utratil pre seba a 2 libry rozdal chudobným. Ďalší rok sa však jeho príjem zdvojnásobil, ale Wesley stále pre seba minul iba 28 libier, takže mohol rozdať už 32 libier chudobným. A ďalší rok sa opakovalo zvýšenie na 90 libier, potom až na 120 libier. Vtedy už mohol rozdať až 92 libier ročne a pre seba si stále nechával iba 28 libier.

Takáto stála úroveň osobných výdavkov bola možná vďaka neexistujúcej inflácii a aj tomu, že vlastne nemal rodinu a deti, o ktoré by sa musel starať, avšak samotná skutočnosť jeho dávania bola podmienená presvedčením, že **to, čo má u kresťana rásť nie je životná úroveň, ale úroveň dávania**. Túto prax si podržal po celý svoj život, hoci neskôr zarábala veľmi veľa, jeden rok až vyše 1400 libier. Avšak pri sebe nikdy nemal viac ako 100 libier. Obával sa skladať si poklady na zemi zatiaľ čo ľudia okolo potrebujú chlieb a cirkev potrebuje prostriedky na rozvoj, aby mohla plniť evanjelizačné a sociálne poslanie.

Ďalší spôsob, ako Wesley obmedzil svoje výdavky, bola jeho identifikácia s chudobnými a potrebnými. Hlásal, že kresťania by sa mali považovať za členov komunity chudobných. Ak majú peniaze, Boh im ich dal, aby nimi pomáhali. A preto sám žil ako chudobný. Po temer štyri roky jeho strava sa skladala skoro výhradne zo zemiakov, čiastočne preto, aby si zlepšil zdravie, ale aj preto, aby ušetril peniaze za nákup mäsa. Ušetrené prostriedky venoval potrebným. Pod jeho vedením v Londýne vybuďovali dva domovy pre vdovy. Tieto domy boli podporované zo zbierok na schôdkach skupiniek a pri Večeri Pánovej. Odhaduje sa, že Wesley počas svojho života zarobil 30 000 libier, z ktorých pre seba spotreboval asi 2500. Ostatné rozdal.

Čo Wesley kázal?

Boli to praktické rady:

(1) Získaj, zarob koľko môžeš. Napriek tomu, že sa dajú zneužiť, peniaze sú dobré, lebo sa s nimi môže vykonať veľa dobra. Avšak ku tomu Wesley pridával napomenutie, aby pri maximálnom zarábaní kresťan neuškodil svojej duši, myslí a telu, alebo duši, myslí a telu niekoho iného. Tak napr. zakazoval zarábať peniaze v priemysle, ktorý výrazným spôsobom škodil životnému prostrediu, alebo ohrozoval životy robotníkov.

(2) Ušetri, koľko môžeš. Nabádal kresťanov, aby nemíňali peniaze na to, čo ukája túžby ich tela, túžby očí, alebo pýchu. Neuznával výdavky za drahú stravu, nádherné oblečenie a elegantný nábytok. Nabáda, aby boli spokojní s tým, čo vyžaduje „plain nature“ – skromný život. Inými slovami, *neplývať a nezvyšovať svoje nároky*. Osobitne varoval, pred tým, aby sa kupovalo príliš veľa pre deti. Podľa jeho názoru to vedie u detí postupne k pýche a chůtkam, neskôr k plytvaniu a bláznivým túžbam s mnohými pokušeniami, a nakoniec k veľkému zármutku.

(3) Rozdaj, koľko môžeš. Dávanie má začať *desiatkami*. Povedal, že tí, ktorí nedávajú desiatky, „majú nepochybne svoje srdce položené do svojho zlata“ a varoval, že to „pohlť ich telo ako oheň“. Avšak ten, kto dáva desiatky, by sa nemal s tým upokojiť, lebo všetky kresťanove peniaze patria Bohu a preto by mal veriaci použiť 100% svojho príjmu tak, ako ho vedie Boh.

Na rozdelenie príjmu podľa Božieho vedenia mal štyri priority podľa Písma:

1. Obstaraj veci, ktoré sú nutné pre tvoju rodinu. Riadil sa 1 Tm 5,8 (prečítať)
2. „Ak máme pokrm a odev, buďme s tým spokojní.“ 1 Tm 6,8
3. Rim 12,17b + Rim 13,8 Wesley povedal, že ďalším, kto má norok na naše peniaze sú tí, ktorí sú na nás závislí. Tí, ktorí majú biznis, potrebujú mať primerané nástroje, materiály a kapitál pre udržanie biznisu. Veriteľom treba zaplatiť.
4. Gal 6,10 Potom, čo kresťan zabezpečil rodinu, biznis a veriteľov, má použiť peniaze, aby pokrýval potreby druhých.

Wesley uznával, že sú a iné prípady a radí, aby sa vážny kresťan pýtal:

1. Míňam peniaze ako keby som bol správcom Pánových peňazí?
2. Podľa ktorej biblickej zásady mám minúť peniaze *týmto* spôsobom?
3. Môžem urobiť tento nákup tak, aby som ho mohol ponúknuť Pánovi?
4. Odmení ma Pána za tento výdavok pri vzkriesení spravodlivých?

Odporúčal, aby sa kresťania pred všetkými výdavkami modlili a zvažovali ich pred Pánom.

Dňa 20. februára 1789, dva roky pred svojou smrťou, napísal **závet**. To málo, čo Wesley očakával, že po ňom zostane, určil k patričnému využitiu. Knihy, mince a všetko ostatné, čo sa nájde v jeho zásuvke v Londýne, rukopisy, peniaze, taláre, podkolenky, šerpy a opasky, odevy, postroje a kone. 6 libier pre šesť chudobných, ktorí ponosú jeho moje telo do hrobu. „... neželám si baldachýn, ani koč, ani erb, ani žiadnu pompu; môžu tam byť iba slzy tých, ktorí ma milujú a nasledujú do Abrahmovho lona.“